

Ελληνική οικονομία και τραπεζικό σύστημα στην εποχή του ευρώ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΑΡΑΤΖΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Το ευρώ αποτελεί πλέον πραγματικότητα για την Ελλάδα. Ως περιοχή σταθερότητας και ανταγωνιστικότητας, η ευρωπαϊκή οικονομία ασκεί ήδη τη θετική της επίδραση στην ελληνική οικονομία. Η επιτυχής έκβαση της μακράς και σκληρής προσπάθειας να εκπληρωθούν τα κριτήρια της ονομαστικής σύγκλισης και ένταξης της χώρας μας στην ΟΝΕ έχει ήδη δώσει τη θέση της στη νέα φάση ψύχραιμης και συντονισμένης εθνικής προσπάθειας, αυτή τη φορά για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης.

Είναι σημαντικό να εξάρει κανείς την ευεργετική επίδραση που ασκεί στην ελληνική οικονομία η εξάλειψη σε μεγάλο βαθμό της νομισματικής και συναλλαγματικής αβεβαιότητας, η οποία συνδεόταν με τις διακυμάνσεις της δραχμής κατά το τελευταίο τέταρτο και πλέον του εικοστού αιώνα. Είναι επίσης προφανώς ευεργετική η εξαφάνιση της δαμόκλειας σπάθης που αποτελούσε στο παρελθόν η κατάσταση του ισοζυγίου πληρωμών. Στην εποχή του ευρώ το ισοζύγιο πληρωμών θα είναι δείκτης ανταγωνιστικότητας της εθνικής οικονομίας και όχι προάγγελος συναλλαγματικών κρίσεων. Αλλά και το συνολικό θεσμικό εποικοδόμημα που συνοδεύει τη λειτουργία του ευρώ συνιστά ένα μηχανισμό μακροοικονομικής πειθαρχίας και σταθερότητας. Το πλαίσιο αυτό ευνοεί μια πολιτική χαμηλών επιτοκίων που, σε συνδυασμό με μια ανεπτυγμένη κεφαλαιαγορά και την

προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, δημιουργεί συνθήκες μακρόπνοης οικονομικής μεγέθυνσης και ευημερίας.

Σημαντικά επιπλέον πλεονεκτήματα απορρέουν από την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος, ξεκινώντας από την αποφασιστική ώθηση που η εξέλιξη αυτή δίνει στις πέραν των εθνικών συνόρων εμπορικές και χρηματοπιστωτικές συναλλαγές. Τα προϊόντα, τα κεφάλαια, οι υπηρεσίες, αλλά και οι ίδιοι οι πολίτες της ευρωζώνης, θα κινούνται στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά με μεγαλύτερη ταχύτητα, αποδοτικότητα και ευκολία, αφού θα έχει εκλείψει το συναλλακτικό κόστος που δημιουργούσαν οι συναλλαγματικές διαφορές. Το κοινό νόμισμα, παράλληλα με τις εκτεταμένες θεσμικές μεταρρυθμίσεις που συντελούνται στις κεφαλαιαγορές της ευρωζώνης, δημιουργεί μια ενιαία αγορά χρήματος και κεφαλαίου η οποία διακρίνεται από μεγάλη ρευστότητα και εύρος.

Η διαφάνεια της αγοράς, η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου και η διαδικασία ενοποίησης των κεφαλαιαγορών στο εσωτερικό της ευρωζώνης παρέχουν στις επιχειρήσεις περισσότερες επιχειρηματικές και επενδυτικές επιλογές και δυνατότητες φθηνότερης χρηματοδότησης. Εργαζόμενοι και καταναλωτές αποκτούν ένα ευρύτερο και αποδοτικότερο φάσμα αποταμιευτικών επιλογών και φθηνότερη πρόσβαση σε στεγαστικό, καταναλωτικό και άλλο

δανεισμό. Οι πολίτες μπορούν να συναλλάσσονται χωρίς το φόβο του υψηλού πληθωρισμού που κατατρώγει την αξία του εισοδήματός τους. Οι συνθήκες αυτές επιτρέπουν στις επιχειρήσεις το μακροπρόθεσμο επενδυτικό σχεδιασμό, που θα ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη και θα δημιουργήσει θέσεις εργασίας.

Το νέο οικονομικό πεδίο του ευρώ προϋποθέτει αυξημένες συνθήκες διαφάνειας των αγορών. Σχυνά στο παρελθόν, η συναλλαγματική και η νομισματική πολιτική χρησιμοποιήθηκαν για να συγκαλύψουν τη χαμηλή παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας, καθυστερώντας έτσι την επίσημη αλλά αναγκαία προσαρμογή της. Το ευρώ μάς δίνει τώρα τη δυνατότητα να αποτιμήσουμε με καθαρότητα την ανταγωνιστικότητα της κάθε οικονομίας. Δεν υπάρχουν πια οι παραμορφώσεις της καθεμιάς διαφορετικής συναλλαγματικής πολιτικής ή ο προστατευτισμός που ασκούσαν οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις υπέρ της εθνικής τους βιομηχανίας και παραγωγής.

Έτσι η ευρωζώνη συνιστά έναν ενιαίο οικονομικό χώρο που διέπεται από αυξημένες απαιτήσεις στην παραγωγική διαδικασία. Οι υψηλές προδιαγραφές παραγωγικότητας και ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών συνθέτουν τους νέους όρους του ανταγωνισμού στο ευρωπαϊκό περιβάλλον και θέτουν τα κριτήρια επιβίωσης και επιτυχίας για όσους φιλοδοξούν να έχουν μια θέση στη νέα ευρωπαϊκή αλλά και εγχώρια οικονομία. Πρέπει εξάλλου να μην παραβλέπουμε ότι το ευρώ δημιουργεί μια ενιαία, υψηλής ρευστότητας ευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά, που επιβάλλει στις επιχειρήσεις τη συστηματική απόδοση αξίας στο μέτοχο (shareholder value). Η επιδίωξη αυτή να μεγιστοποιείται η αξία που έχει στα χέρια του ο μέτοχος είναι ο κεντρικός καθοδηγητικός άξονας της νέας εταιρικής συμπεριφοράς.

Η δυναμική της ανταγωνιστικότητας επιτάσσει για πολλούς κλάδους παραγωγής τη δημιουργία μεγαλύτερων επιχειρηματικών μεγεθών μέσα από διαδικασίες συγχωνεύσεων, εξα-

γορών και διεθνών συνεργασιών. Για πολλές ελληνικές επιχειρηματικές μονάδες που πιθανόν συνήθισαν να επαναπαύονται στις σχεδόν προστατευτικές συνθήκες της εγχώριας αγοράς, η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά συνιστά απειλή προς τις παγιωμένες αντιλήψεις και μεθόδους λειτουργίας. Όμως, η μετατροπή ενός κινδύνου σε πρόκληση και σε ευκαιρία για ανασύνταξη δυνάμεων και επιχειρηματική επιτυχία είναι μια καθαρά ενδογενής διαδικασία. Η προσαρμογή προς τις αυξημένες απαιτήσεις ανταγωνιστικότητας πρέπει να είναι μια συνεχής και πολυεπίπεδη προσπάθεια.

Το νέο περιβάλλον της ONE περιλαμβάνει σημαντικές προκλήσεις και ευκαιρίες για τα εθνικά τραπεζικά συστήματα των οικονομιών της ευρωζώνης. Η μείωση των επιτοκίων στην ευρωζώνη αναμένεται να δώσει αποφασιστική ώθηση στην ανάπτυξη, ευνοώντας τον τραπεζικό δανεισμό προς επιχειρήσεις και καταναλωτές. Όπως είναι γνωστό, το ποσοστό δανείων προς το σύνολο του μέσου ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών παραμένει ένα από τα χαμηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπάρχει επομένως στον τομέα αυτό σημαντικό πεδίο περαιτέρω ανάπτυξης, ιδιαίτερα για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Η χρηματοπιστωτική απελευθέρωση και παγκοσμιοποίηση, σε συνδυασμό με τις ραγδαίες μεταβολές στο τεχνολογικό περιβάλλον, υποχρεώνουν τις τράπεζες σε ταχεία και συνεχή προσαρμογή και αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους. Υπό μια δυναμική έννοια, η απώλεια εισοδήματος από συναλλαγματικές πράξεις ενέχει το όφελος ότι επιτρέπει – υποχρεώνει θα λέγαμε – στις τράπεζες να επικεντρώσουν την προσοχή τους στη διαρκή βελτίωση της αποδοτικότητας των προϊόντων και υπηρεσιών τους. Καθώς η αποκλιμάκωση των επιτοκίων οδηγεί

τους αποταμιευτές σε νέες αποταμιευτικές διεξόδους, ωθεί παράλληλα τις τράπεζες στην αναζήτηση νέων διαφοροποιημένων πηγών κερδοφορίας από χρηματοοικονομικές και επενδυτικές υπηρεσίες και διαχείριση ενεργητικού. Εντυπωσιακή, για παράδειγμα, είναι – και θα εξακολουθήσει να είναι – η ανάπτυξη των αμοιβαίων κεφαλαίων στη χώρα μας όπως και στο σύνολο της ευρωζώνης, πεδίο στο οποίο οι τράπεζες έχουν κατοχυρώσει έναν κεντρικό ρόλο. Παράδειγμα τραπεζικής στρατηγικής αποτελεί η πιο εξειδικευμένη και ευέλικτη πιστωτική λειτουργία, που μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερες αποδόσεις και σε εξοικείωση με τα χαρακτηριστικά μιας εξελισσόμενης αγοράς.

Ο δυναμισμός του χρηματοπιστωτικού τομέα κατά την επέκτασή του σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες και η διαρκής ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των τραπεζών είναι προϋποθέσεις για τη διατήρηση της κερδοφορίας και ισχύος του τραπεζικού συστήματος. Σε μια ευρωπαϊκή οικονομία που εξακολουθεί (παρά τη ραγδαία ανάπτυξη αγορών χρήματος και κεφαλαίου) να στηρίζεται κυρίως στην τραπεζική διαμεσολάβηση, η τραπεζική ευρωστία είναι εγγύηση συστημικής ασφάλειας και δυναμισμού του συνόλου της οικονομίας.

Η ενοποίηση των αγορών στην Ευρώπη, σε συνδυασμό με την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος, αναμένεται να συντελέσει στην ανάδειξη λίγων μόνο χρηματοοικονομικών κέντρων που θα δεσπόζουν στη διάθεση και κατανομή χρήματος και κεφαλαίου. Συνέπεια θα είναι η προοδευτική απώλεια της σημασίας που έχουν οι περιφερειακές αγορές κινητών αξιών. Το νέο οικονομικό και επιχειρηματικό τοπίο τονώνει την προοπτική να δημιουργηθούν μεγαλύτεροι και υγιέστεροι χρηματοοικονομικοί όμιλοι ή ιδρύματα, ικανά να αντιμετωπίσουν τον εντονότερο ανταγωνισμό και να χαράξουν μεσο-μακροπρόθεσμη στρατηγική που θα ανταποκρίνεται στη δυναμική της οικονομίας και των αγορών.

Ωστόσο, η πορεία αυτή συγκεντρωποίησης συνυπάρχει με μια παράλληλη διαδικασία

περιφερειακής επέκτασης και εξειδίκευσης, που αφορά χρηματοπιστωτικά συστήματα όπως το ελληνικό. Έτσι, ορισμένα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα αποτελούν εν δυνάμει φορείς αξιόλογων συγκριτικών πλεονεκτημάτων ως προς τη γεωγραφική εμβέλεια διείσδυσής τους σε νέες αγορές, ιδίως σε μια σειρά γειτονικών χωρών και περιοχών που παρέχουν επενδυτικές ευκαιρίες.

Σημαντικές λοιπόν οι απαιτήσεις, οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες που απορρέουν από την εισαγωγή του ευρώ στην Ελλάδα. Μια νέα πραγματικότητα έχει ήδη αρχίσει να εκτυλίσσεται, που απαιτεί ίσως μεγαλύτερη ενεργοποίηση παρά ποτέ από όλους τους συντελεστές της αγοράς και της οικονομίας. Η ανάληψη ευθύνης και πρωτοβουλίας, η εγρήγορση απέναντι στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, η σκληρή συλλογική προσπάθεια έχουν τη δύναμη να καταστήσουν τη νέα εποχή του ευρώ εποχή ανάπτυξης και ευημερίας για το σύνολο της ελληνικής οικονομίας.

